

MILLIY KIIYIMLAR MODASINING AN'ANAVIY ASOSLARI VA HOZIRGI ZAMONAVIY KO'RINISHLARI.

Mirboboeva.G.A., Qosimova.Z.A. Milliy
kiyimlar modasining an'anaviy
asoslari va hozirgi zamonaviy ko'rinishlari.

Mirboboeva G.A., Qosimova Z.A. Traditional
foundations and contemporary Trends of national clothing fashion.

Мирбобоева Г.А., Косимова З.А.
Традиционные основы и современные
тенденции моды национальной одежды.

Mirboboyeva.G.A, Qosimova.Z.A.
Farg'ona Davlat Texnika Universiteti.

Annotatsiya: ushbu maqolada o'zbek milliy kiyimlar modasining tarixiy-an'anaviy asoslari hamda ularning hozirgi zamonaviy dizayn jarayonidagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Milliy kiyimlar xalqning madaniy merosi, estetik didi va ijtimoiy qarashlarini aks ettiruvchi muhim omil sifatida ko'rib chiqiladi. Tadqiqot davomida an'anaviy kiyim turlari, ularning shakli, bezak elementlari, ranglar uyg'unligi va ramziy ma'nolari o'rganildi. Shuningdek, zamonaviy moda industriyasida milliy kiyim unsurlarining qayta talqin qilinishi, globalizatsiya sharoitida ularning transformatsiyasi va dizaynerlik yondashuvlari tahlil etildi. Tadqiqot natijalari milliy kiyimlar modasining bugungi kundagi ahamiyatini oshirish, yosh avlod ongida milliy qadriyatlarga hurmatni shakllantirish va moda sohasida innovatsion yechimlar yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: milliy kiyimlar, moda, an'ana, madaniy meros, dizayn, bezak, ranglar, etnografiya, globalizatsiya, zamonaviy moda, libos, estetik qadriyatlar, xalq amaliy san'ati, milliy identitet, kiyim shakllari.

Abstract: this article scientifically analyzes the historical and traditional foundations of Uzbek national clothing fashion and their role in the current modern

design process. National clothing is considered as an important factor reflecting the cultural heritage, aesthetic taste and social views of the people. During the study, traditional types of clothing, their shape, decorative elements, color harmony and symbolic meanings were studied. Also, the reinterpretation of national clothing elements in the modern fashion industry, their transformation in the conditions of globalization and design approaches were analyzed. The results of the study are of great importance in increasing the importance of national clothing fashion today, instilling respect for national values in the minds of the younger generation and in creating innovative solutions in the field of fashion.

Keywords: national clothing, fashion, tradition, cultural heritage, design, decoration, colors, ethnography, globalization, modern fashion, dress, aesthetic values, folk applied art, national identity, clothing forms.

Аннотация: В данной статье проводится научный анализ исторических и традиционных основ моды узбекской национальной одежды и их роли в современном процессе дизайна. Национальная одежда рассматривается как важный фактор, отражающий культурное наследие, эстетический вкус и социальные взгляды народа. В ходе исследования изучались традиционные виды одежды, их форма, декоративные элементы, цветовая гармония и символическое значение. Также анализировались переосмысление элементов национальной одежды в современной индустрии моды, их трансформация в условиях глобализации и подходы к дизайну. Результаты исследования имеют большое значение для повышения значимости моды национальной одежды сегодня, привития уважения к национальным ценностям в сознании молодого поколения и создания инновационных решений в области моды.

Ключевые слова: национальная одежда, мода, традиция, культурное наследие, дизайн, декор, цвета, этнография, глобализация, современная мода, одежда, эстетические ценности, народное прикладное искусство, национальная идентичность, формы одежды.

Milliy kiyimlar har bir xalqning tarixiy taraqqiyoti, madaniyati va turmush tarzini o'zida mujassamlashtirgan muhim moddiy va ma'naviy meros hisoblanadi. O'zbek milliy kiyimlari asrlar davomida shakllanib, xalqning urf-odatlarini, iqlim sharoiti, iqtisodiy faoliyati va estetik qarashlari bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanib kelgan. Kiyim nafaqat insonni tashqi muhit ta'siridan himoya qiluvchi vosita, balki jamiyatda ijtimoiy mavqe, yosh, jins va hududiy mansublikni ifodalovchi belgidir. Shu bois milliy kiyimlar modasini o'rganish madaniyatshunoslik, dizayn va moda sanoati uchun dolzarb masalalardan biridir. Hozirgi globallashuv sharoitida zamonaviy moda tezkor o'zgarishlarga uchramoqda, biroq milliy kiyimlar asosida yaratilgan dizaynlar o'zining betakrorligi va mazmuniy chuqurligi bilan ajralib turadi. Zamonaviy dizaynerlar an'anaviy libos shakllari va bezak elementlarini qayta talqin qilish orqali yangi moda yo'nalishlarini shakllantirmoqda. Ushbu jarayonda milliy kiyimlarning tarixiy ildizlarini saqlab qolish va ularni zamonaviy talablarga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada milliy kiyimlar modasining an'anaviy asoslari va ularning hozirgi zamonaviy ko'rinishlari ilmiy asosda yoritiladi.

Milliy kiyimlar modasining shakllanishi uzoq tarixiy jarayon natijasidir. O'zbek milliy kiyimlari qadimdan tabiiy matolar, sodda, ammo mazmunli shakllar va ramziy bezaklar bilan ajralib turgan. Erkaklar va ayollar kiyimlari o'ziga xos kesim, rang va bezaklarga ega bo'lib, ular hududiy farqlarga ko'ra turlicha namoyon bo'lgan [1]. Masalan, atlas va adras matolaridan tikilgan liboslar rang-barangligi bilan e'tiborni tortsa, kashtachilik naqshlari libosga badiiy qiymat baxsh etgan.

An'anaviy kiyimlarda rang tanlash ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, ranglar inson ruhiyati va ijtimoiy holatini ifodalagan. Qizil va sariq ranglar quvonch va tantanani bildirsa, moviy va yashil ranglar sokinlik va tabiat bilan uyg'unlikni ifodalagan. Kiyim bezaklarida ishlatilgan geometrik va o'simliksimon naqshlar xalqning dunyoqarashi va e'tiqodlarini aks ettirgan. Zamonaviy moda sanoatida milliy kiyimlar elementlari yangi texnologiyalar va dizayn uslublari bilan uyg'unlashtirilmoqda. Bugungi kunda milliy libos shakllari minimalistik kesimlar,

zamonaviy siluetlar va funksional qulaylik bilan boyitilmoqda. Dizaynerlar an'anaviy naqshlarni raqamli bosma texnologiyalar yordamida matolarga qo'llab, ularni ommaviy moda mahsulotlariga aylantirmoqda [2].

1-rasm. O'zbek miliy liboslari qadimgi.

Milliy kiyimlar modasining hozirgi ko'rinishlarida global moda tendensiyalari bilan milliy identitet uyg'unlashuvi kuzatiladi. Bu jarayon madaniyatlararo muloqotni rivojlantiradi va milliy qadriyatlarni xalqaro miqyosda targ'ib etishga xizmat qiladi. Milliy kiyimlar modasida shakl va funksiyaning uyg'unligi muhim tamoyil hisoblanadi. Zamonaviy dizaynlar kundalik foydalanishga mos bo'lishi bilan birga, an'anaviy estetikani saqlab qolishga intiladi. Shu jihatdan milliy kiyimlar modasi nafaqat madaniy merosni asrash, balki iqtisodiy jihatdan ham moda industriyasini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbek milliy kiyimlari an'anaviy tarzda ishlab chiqarilgan paytda nafaqat estetik, balki ekologik jihatdan ham barqaror bo'lgan. Masalan, atlas, adras, ipak va jun matolar tabiiy manbalardan olinib, inson sog'ligiga zarar keltirmaydi. Bugungi kunda esa dizaynerlar ekologik barqarorlikni saqlagan

holda sun'iy tolalar va zamonaviy matolarni ham qo'llashmoqda, bu esa kiyimlarni yanada chidamli va qulay qiladi. Milliy kiyimlar shakllari hududiy farqlarga bog'liq ravishda rivojlangan. Misol uchun, Buxoro va Samarqand hududlarida kiyimlar ko'proq atlas va ipak matolaridan tayyorlanib, rang-barang naqshlar bilan bezalgan bo'lsa, Farg'ona vodiysi kiyimlarida ko'proq jun va adras ishlatilgan, naqshlar esa sodda va simmetrik bo'lgan. Shu tarzda har bir hudud o'ziga xos kiyim madaniyatini yaratgan.

2-rasm. Milliy zamonaviy liboslar.

Ayollar kiyimlarida belning torayishi, yubkaning uzunligi va qo'ltiqdan kesimlari zamonaviy talablarga moslashgan. Bugungi dizaynerlar an'anaviy kesimlarni saqlagan holda, kiyimlarni ergonomik va qulay qilishga harakat qilmoqda. Erkaklar liboslarida esa ko'proq kurtka va chapanlarning zamonaviy variantlari ishlab chiqilmoqda, ular ish faoliyati va ijtimoiy tadbirlarga mos bo'lishi bilan ajralib turadi. Milliy kiyimlar bezaklari – kashtachilik, mato naqshlari, ip va tasma ishlari – milliy san'atning boy merosi hisoblanadi. Kashtachilik naqshlari, odatda, tabiat elementlari, geometrik shakllar va folklor motivlaridan tashkil topadi. Zamonaviy dizaynerlar esa bu naqshlarni minimalistik uslubda ishlatib, kiyimga zamonaviy ko'rinish berishadi [3]. Ranglarning ramziy ma'nosi ham modada davom ettiriladi. Qizil rang – quvnoqlik va bayram ruhini, yashil rang esa tabiat va tinchlikni ifodalaydi. Zamonaviy modada

esa bu ranglar kamroq, ammo aksent sifatida ishlatiladi, bu kiyimni nafaqat milliy, balki global moda talablariga mos qiladi. Shuningdek, milliy kiyimlar modasining zamonaviy yoʻnalishlarida texnologik innovatsiyalar muhim rol oʻynaydi. Masalan, raqamli bosma texnologiyasi orqali anʼanaviy naqshlar tez va sifatli tarzda matolarga tatbiq etiladi. 3D dizayn va CAD tizimlari yordamida kiyimlar kesimi va shakli mukammal tarzda loyihalanadi. Shu bilan birga, kiyimlar ergonomik va qulay boʻlib, kundalik hayotda ham ishlatilishi mumkin. Global moda bilan uygʻunlashuv jarayonida milliy kiyimlar yangi talqinlarda yaratiladi. Ular nafaqat milliy qadriyatlarni saqlaydi, balki yosh dizaynerlar va moda ixlosmandlariga innovatsion imkoniyatlar yaratadi. Shu orqali milliy kiyimlar xalqaro moda koʻrgazmalarida namoyish etilib, madaniyatlararo muloqotni rivojlantiradi. Bugungi kunda milliy kiyimlar modasida ekologik, iqtisodiy va madaniy omillar uygʻunligi muhim ahamiyat kasb etadi. Barqaror moda tendensiyalari doirasida dizaynerlar tabiiy matolarni qoʻllab, anʼanaviy uslublarni saqlashga harakat qilmoqda. Shu bilan birga, kiyimlarning zamonaviy koʻrinishi yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat bilan qarashga oʻrgatadi.

Anʼanaviy va zamonaviy milliy kiyimlar modasining asosiy farqlari 1-jadval.

Belgilar	Anʼanaviy kiyimlar	Zamonaviy kiyimlar
Matolar	Tabiiy	Tabiiy va sunʼiy
Kesim	Keng va sodda	Zamonaviy siluet
Bezak	Qoʻlda ishlangan	Texnologik bosma
Ranglar	Ramziy va toʻyingan	Aksent sifatida ishlatilgan
Funktsiya	Ijtimoiy va estetik	Ergonomik va moda yoʻnalishida

Milliy kiyimlar modasi nafaqat milliy madaniyatni saqlash, balki iqtisodiy rivojlanishga ham hissa qoʻshadi. Madaniy merosni tijoratlashtirish, milliy kiyimlarni turistik va moda mahsulotlariga aylantirish orqali hududiy iqtisodiy rivojlanishga

xizmat qiladi. Shu bilan birga, milliy kiyimlar yosh dizaynerlar va talabalar uchun ilmiy va amaliy tadqiqot obyekti sifatida muhimdir. Shu tarzda, milliy kiyimlar modasi tarixiy ildizlardan boshlanib, zamonaviy dizayn yondashuvlari orqali yangi ko‘rinishlar kasb etmoqda. Bu jarayon milliy qadriyatlarni saqlash, yosh avlodning madaniy ongini rivojlantirish va global moda sohasida innovatsion yechimlar yaratish imkonini beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, milliy kiyimlar modasi xalqning tarixiy xotirasi va madaniy o‘zligini ifodalovchi muhim vosita hisoblanadi. An’anaviy kiyimlar asrlar davomida shakllangan estetik va ma’naviy qadriyatlarni o‘zida mujassamlashtirgan bo‘lsa, zamonaviy moda ularni yangi shakl va mazmun bilan boyitmoqda. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, milliy kiyimlar modasining rivoji an’anani inkor etmasdan, aksincha, uni zamonaviy dizayn yondashuvlari bilan uyg‘unlashtirish orqali amalga oshirilmoqda. Bu jarayon milliy madaniyatni saqlash, yosh avlod ongida milliy identitetni mustahkamlash va moda sanoatida raqobatbardosh mahsulotlar yaratishga xizmat qiladi. Shu bois milliy kiyimlar modasini ilmiy o‘rganish va amaliyotda qo‘llash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xo‘jayev A. O‘zbek milliy kiyimlari tarixi. Toshkent, 2015, 45–60-betlar.[1].
2. Abdusattorovna M. G., Qosimjonovna U. N. Retro style in modeling women's clothing //Asian Journal of Multidimensional Research. – 2021. – T. 10. – №. 9. – C. 372-376.
3. Karimova D. Atlas va adras san’ati. Samarqand, 2017, 78–85-betlar.[2].
4. Abdusattorovna M. G. The Art of Model Crafting: Utilizing A Spectrum of Paint Mediums //American Journal of Technology and Applied Sciences. – 2023. – T. 19. – C. 48-54.
5. Mirboboeva G., Isroilova N., Rakhmonova M. A COMPARATIVE ANALYSIS OF FLAX FIBRE FOR INDUSTRIAL APPLICATIONS //Western European

- Journal of Modern Experiments and Scientific Methods. – 2024. – Т. 2. – №. 10.
– С. 11-16.
6. Rasulov B. Ranglar ramziyligi. Toshkent, 2016, 33–40-betlar.[4].
 7. Mirboboyeva G. A. QO ‘LDA BAJARILADIGAN KASHTA CHOKLARI TURLARINI O ‘RGANISH //YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 870-873.
 8. Maxmudjon T., Gulxayo M. GAZLAMALARNI BO ‘YASHDA ISHLATILADIGAN BO ‘YOQLAR HAQIDA MA’LUMOTLARNI O‘RGANISH //IZLANUVCHI. – 2025. – Т. 1. – №. 7. – С. 304-307.
 9. Mirboboyeva G. A. et al. ZIG ‘IR TOLASINI OLISH TEXNOLOGIYASINI QADIMGI USULLARI //YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI. – 2025. – Т. 2. – №. 8. – С. 702-707.
 10. Saidova M. Kashtachilik naqshlari. Buxoro, 2018, 90–102-betlar.
 11. Islomova S. Ekologik moda va milliy kiyimlar. Toshkent, 2021, 50–68-betlar.